

OP-ED SERIES

OCAK 2016

TÜRKİYE VE İSRAİL İÇİN ANLAŞMA VAKTİ

PROF. MENSUR AKGÜN, MUHAMMED AMMASH,
DR. NIMROD GOREN, GABRIEL MITCHELL, YRD. DOÇ. DR. SYLVIA TİRYAKİ*

Beş yıldır donmuş vaziyette olan ikili ilişkilerin ardından Türkiye ve İsrail eşsiz bir fırsatla yeniden uzlaşmanın eşiğinde. [2012'den beri İsrail-Türkiye ilişkilerinin normalleşmesi yönünde çalışan](#), İsrail ve Türkiye'deki iki düşünce kuruluşunun liderleri olarak bu gelişmeyi içtenlikle karşılıyoruz ve iki ülkenin liderlerine bu fırsatı değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunuyoruz.

Aralık ayının ortalarında iki ülkeden yetkililer ilişkileri normalleştirme yönünde olası bir anlaşmanın temel ilkelerini belirlemek için İsviçre'de bir araya geldi. Her ne kadar Gazze ablukası gibi bazı önemli sorunlar henüz çözümsüz kalmış görünse de, raporlar mutabakat anlaşması için gerekli taslak ve çerçeveye gerçekte erişildiğini doğrular nitelikte.

En sonuncusu 2014 Baharında olmak üzere, Türkiye ve İsrail, 2010'daki Mavi Marmara hadisesinden beri bir çok kez anlaşma sağlamanın eşiğine gelmişti. Ancak her ne kadar diplomatlar iki ülke arasındaki görüş ayrılıklarını gidermek için formüller bulmuş olsa da, Ankara ve Kudüs'teki siyaset öncüleri anlaşmayı pratiğe dönüştürme yönünde tereddütlü davranmıştı. Şu anda uzlaşma yolunda iki tarafta da hem ekonomik ve jeo-stratejik yakınlaşma , hem de siyasi iradenin varlığı gözlemlenmektedir.

İlişkilerdeki bu istikrarlı ve temkinli ısınmanın belirtileri son aylarda artmıştı. Doğu Akdeniz'deki doğal gaz keşifleriyle ortaya çıkan ortak ekonomik çıkarlar ve Suriye'deki gelişmelerle meydana gelen ortak kaygıların tetiklemesiyle; İsrail ve Türkiye toplumları açısından daha olumlu bir atmosfer yaratmak ve daha önceden de var olan işbirliği alanlarını genişletmek yönünde adımlar atmıştır.

İsviçre'deki görüşmeden günler önce, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İsrail-Türkiye uzlaşmasının "bizim [Türkiye] için, İsrail, Filistin ve tüm bölge için iyi olabileceğini" belirtmişti. Bu düşünceler aynı zamanda İsrail Dışişleri Bakanlığı Genel Direktörü Dore Gold tarafından da ifade edildi. Gold, "İsrail'in Türkiye ile istikrarlı ilişkileri her zaman arzuladığını ve bu hedef doğrultusunda sürekli yeni yollar aradığını" belirtti. Son beş yılda bu tür açıklamaları neredeyse hiç duymadık.

*Prof. Dr. Mensur Akgün, Yrd. Doç. Dr. Sylvia Tiryaki ve Muhammed Ammash [Küresel Siyasal Eğilimler \(GPoT\) Merkezi'ni temsil ediyorlar](#); Dr. Nimrod Goren ve Gabriel Mitchell [İsrail Bölgesel Dış Politikalar Enstitüsü'nü \(Mitvim\)](#) temsil ediyorlar.

AKGÜN, AMMASH, GOREN, MITCHELL & TIRYAKI

Görüşme raporlarının ilk kez yayınlanmasının ardından olumlu açıklamalar da dile getirildi. Türk Başbakan Yardımcısı Ömer Çelik “kuşkusuz İsrail Devleti ve İsrail halkı Türkiye’nin dostudur” açıklamasında bulundu. İsrail Enerji Bakanı Yuval Steinitz ise “İsrail ve Türkiye arasında buzları eritmek ve ilişkileri normalleştirmek için ciddi ve anlamlı bir şans” olduğunu ve bunun doğal gaz konusunda işbirliği için büyük bir fırsat olduğunu kaydetti.

Türk ve İsraili liderler bu fırsatın kaçmasına izin vermemeliler. Bilakis mevcut olumlu irade ve ivmeden faydalanıp, kalan görüş ayrılıklarını çözmek için hızla ilerleyerek bir mutabakat anlaşması imzalayıp diplomatik bağları onarmalıdır.

Böyle bir anlaşma iki ülkenin yalnızca birincil çıkarlarına değil, Ortadoğu’da terörün ilerlemesine karşı mücadele yoluyla bölgesel güvenlik ve istikrara da katkı sağlayacaktır. Buna ek olarak, böyle bir gelişme Türkiye’nin Gazze’nin tekrar yapılandırılmasında, Filistin’deki iç uzlaşmanın desteklenmesinde ve İsrail-Filistin barış sürecinin teşvikinde daha belirgin ve yapıcı bir rol almasının önünü açacaktır.

Konu hakkındaki açıklamasında Cumhurbaşkanı Erdoğan “İsrail halkının ilişkilerin şu anki durumundan memnun olduğuna inanmıyorum” diye belirtmişti . Gerçeği söylemek gerekirse, Mitvim (İsrail Bölgesel Dış Politikalar Enstitüsü) tarafından Ekim 2015’te yürütülen bir kamuoyu yoklaması, İsraililerin Türkiye ile ilişkileri normalleştirmek için birçok nedeni olduğunu ve bunların başında IŞİD ve Suriye konusunda güvenlik işbirliği beklentisinin yer aldığını gösteriyor. Aynı zamanda Türkiye’de de bu hamle yönünde geniş bir destek olduğu görülmektedir, tıpkı ana muhalefet lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun İsrail’le uzlaşmayı olumlu karşıladığının açıklamasının yansımadaki gibi.

Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi (GPoT Center) ve İsrail Bölgesel Dış Politikalar Enstitüsü’nü (Mitvim), Friedrich-Ebert-Stiftung ile işbirliği içinde, ülkelerinin ve hükümetlerinin ilişkilerini olumlu şekilde etkilemek için 2012’den beri birlikte çalışmaktadır. İkinci kanal bir siyasi diyalog yoluyla iki ülkeden uzmanlara, diplomatlara ve gazetecilere İsrail-Türkiye bağlarını onarma ve Ortadoğu’da gelişen konular hakkında bilgi alışverişinde bulunma olanağı vermişlerdir.

Bu konular üzerine özenli şekilde çalışmış iki sivil toplum kurumu olarak, diplomatik ilişkilerin azaldığı dönemlerde temel bir iletişim kanalı oluşturup sürdürmeyi başardık. İkili müzakerelerdeki olumlu gelişmeyi takdir ediyor ve diplomatik ilişkileri tamamıyla onaracak bir anlaşmayı destekliyoruz.

Bu anlaşmayı imzalamak ileriye dönük çok önemli bir adım olsa da toplumlarımız arasında karşılıklı güven ve anlayışı onarmak ve Türkiye-İsrail ilişkilerinde yeni bir söylem geliştirmek için daha fazla çaba gerekecektir. İki ülke de, özellikle ortak güvenin tekrar sağlanması için çalışmalı, yapıcı bir şekilde mutabakat anlaşmasını kendi toplumlarına pazarlamalı, çeşitli resmi iletişim kanalları kurmalı, yeni ekonomik inisiyatifler geliştirmeli, bölgesel olaylarla ilgili müşterek analiz ve koordinasyon için yeni mekanizmalar başlatmalı, ortak bir çatışma çözümü desteğine angaje olmalı ve sivil toplum kuruluşları ile yeni elitler arasında diyalogu arttırmalıdır.

Özellikle düşünce kuruluşları gibi sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve devlet dışı kurumlarının bu sürece dahil olması teşvik edilmelidir. Son birkaç yıldır birlikte çalışmanın deneyiminin ispatladığı üzere, kanımızca böyle bağımsız çabalar ikili ilişkilerin dönüştürülmesinde çok etkili katkılar sağlayabilmektedir.

Türkiye ve İsrail ilişkilerinde yeni bir sayfa açmanın eşiğindedir. Bu durum büyük olasılıkla iki ülkenin ve bölgemizin barış, güvenlik ve refahına katkı sağlayacaktır. Artık anlaşma vaktidir.